

LIBELLUS DE DENTIBUS

VAN

BARTHOLOMEUS EUSTACHIUS

VERTAALD

NAAR DE OORSPRONKELIJKE UITGAVE

VAN

1563

DOOR

G. H. BISSELING

EN

S. W. F. MARGADANT

HOOFDSTUK XXIX.

Verschillende vormen der tanden, anders dan de Natuur heeft ingesteld.

Terwijl de Natuur de deelen der levende wezens vormt, wijkt zij soms van hare eigen wetten af en doet veel in strijd met hare eigen regeling. Aangezien door de geschiedkundigen hiervan bij de tanden niet weinig meer dan door de ontleedkundigen is waargenomen, komt het mij voor, opdat niets aan deze verhandeling ontbreke, dat ook de dwalingen der Natuur bij het vormen der tanden niet buiten beschouwing mogen gelaten worden.

Sommige geschiedschrijvers vertellen, dat Pyrrhus, Koning van Epirus, en Euripheus van Cyrene, 'en ook vele anderen, één doorlopend been in plaats van tanden hebben gehad, zich evenver uitstrekkend en door sommige diepe groeven niet anders verdeeld en van geen andere gedaante, dan de meeste kiezen van geiten vertoonen. Deze vereeniging van alle tanden heb ik nooit gezien; maar wel heb ik soms drie of vier kiezen, gelijk bij schapen tot één vergroeid, opgemerkt. Bovendien heb ik bij een mijner medeburgers van hoogen leeftijd waargenomen, dat de tanden verbonden waren en overal bedekt door eene harde, vaste, steenachtige massa, waarbij geen spoor van verdeeling was overgebleven, terwijl zij het uiterlijk hadden van slechts één enkel been. Men vindt geschreven, dat Timarchus van Cyprus eene dubbele, en Hercules eene drievoudige rij van tanden had. Ontleedkundigen van onzen tijd zeggen, dat zij het laatste vertoond hebben, bij openbare ontledingen te Rome bij den zoon van een hunner. Ofschoon ik dit bij menschen nooit heb waargenomen, geloof ik het toch, daar uitstekende geneesheeren dit getuigen. Immers men kan volstrekt niet beweren, dat bij dien jongeling, over wien zij spreken, vóór dat de melktanden uitvielen, nieuwe uit andere kassen te voorschijn zijn gekomen. Hij

zou zodoende slechts eene dubbele rij en niet eene drievoudige gehad hebben en niet van alle tanden, doch slechts van die, welke omtrent het zevende jaar uitvallen en verwisseld worden. Bovendien zou dit niet duren tot het achttiende jaar, waarop hij stierf, maar slechts kort, daar de melktanden metertijd wel uitgevallen zouden zijn. Dat ook in het gehemelte soms tanden te voorschijn komen, getuigen Alexander de Benedictis en sommige anderen. Mij is het te beurt gevallen om dit te zien bij eene Romeinsche vrouw, bij wie ik verordend heb een tand, gegroeid niet ver van de opening van het gehemelte vlak bij de snijtanden, te laten uitsnijden met een bistouri en uitbranden.

Ook is er te Eugubium in het klooster der H. Drieëenheid bij een kleinzoon van een zuster van den voortreffelijken rechtsgeleerde Hieronymus Gabriellus een tand midden in het gehemelte gegroeid op zijn achttiende jaar, dien hij nu nog heeft en dien men kan zien. Dat sommigen met alle tanden geboren zijn, verhalen Plinius en Solinus. Anderen schrijven dat Pheres tandeloos is geweest. Hali getuigt, dat bij grijsaards alle tanden wederom terug zijn gekomen, hetgeen latere medici, hetzij als een verzinsel verwerpen, hetzij slechts met dit voorbehoud aannemen, dat die weder ontstane tanden in aard geheel verschild hebben van de eerste. Dat bij sommige vrouwen bij iederen zoon, dien zij ter wereld brengen, één tand uitvalt, houd ik voor een praatje; als het waar was, dan zou daarvan niet gemakkelijk een reden kunnen worden opgegeven. Dit lijkt mij de aandacht wel waard, dat bij sommigen niet op het zevende, maar op het dertiende en veertiende jaar de melktanden uitgevallen en nieuwe tanden te voorschijn zijn gekomen, en dat anderen op een bepaalden leeftijd, namelijk nu eens na het zevende, dan weer na het veertiende, de zelfde tanden tweemaal verloren hebben en tweemaal herkregen.

Ook mag niet over het hoofd gezien worden, dat bij sommigen op hun twintigste jaar een blijvende tand, uitgetrokken, in hetzelfde jaar is teruggekomen, en dat bij vele jongelieden

van goede gezondheid en sterk, soms een, soms twee kiezen, na uitgetrokken te zijn, opnieuw te voorschijn zijn gekomen.

HOOFDSTUK XXX.

Eenige tegennatuurlijke aandoeningen der tanden.

Ten slotte moeten wij eenige kwade aandoeningen der tanden bespreken, tot wier onderkenning en genezing de ontleedkunst veel licht en hulp kan verschaffen.

De tanden kunnen lijden aan gebrek en aan overvloed. Door gebrek aan voedsel worden zij dunner en op hoogen leeftijd bewegelijk en vinden maar weinig baat bij adstringeerende middelen, waardoor het tandvleesch samengetrokken wordt. Wanneer het tandvleesch, weggeteerd en ineengeschrompeld, zich van de tanden teruggetrokken heeft, en waar het met de tanden in aanraking komt, bedekt is met een harde korst, dan zal men, tenzij men eerst de tanden met een scalpel ruw maakt door er in alle richtingen lijnen over te trekken, en daarna het tandvleesch wondt en bloedig maakt, niet minder vergeefs trachten het tandvleesch door geneesmiddelen te vermeerderen en aan de tanden vast te hechten, dan den wijsvinger aan den middelvinger vast te doen groeien.

De overvloed roept in de tanden, ofschoon zij uit hard en bijna steenachtig materiaal bestaan, eene gelijke aandoening te voorschijn als een ontsteking is voor vleezige deelen.

Dat dit, hoe wonderlijk het ook schijne, toch uit overvloed van voedsel kan voortkomen, getuigt Galenus, en het gezonde verstand bevestigt het. Immers ik zie niet in, wat er tegen zou kunnen zijn, dat een deel, hetwelk in strijd met hetgeen in andere deelen het geval is, zoo lang — gelijk is uitgelegd — groeit, door dit kwaad kan worden getroffen.

Over de mogelijkheid van een zichtbaar tegennatuurlijk gezwel is meer oneenigheid. Hippocrates echter getuigt, dat bij Hegesistratus de laatste tand twee knobbels had en

bij een anderen zieke drie, een in 't midden en twee meer naar voren, welke sommigen, gelijk Hali, meenen dat ontstaan zijn uit het zenuw- en bandachtige deel van den tand.

Hippocrates schrijft, dat de tanden op verschillende wijzen rot kunnen worden. Het is echter overbodig te dezer plaatse hierover te spreken, daar wij dit beneden de aandacht van den ontleedkundige achten; tenzij wellicht iemand zich met Plinius er over wil verwonderen, dat de tanden, die noch het vuur verbrandt, noch de vlam vernietigt, door een scherp vocht worden uitgehold; en met Galenus, dat zij wegens hunne weekheid worden uitgevreten, en dat het derhalve van belang is ze harder te maken. Omtrent de zwellingen, waaraan zij onderhevig zijn, kan ik niet nalaten dit te zeggen, dat ik meer dan eens opgemerkt heb, dat de tandkassen een zoo groote hoeveelheid van een gipsachtige stof in zich hadden opgehoopt, dat, nadat de holte gevuld was, de tanden, geheel en al van hunne banden losgemaakt, langzaam werden uitgedreven en ten slotte van zelf uitvielen.

Of echter, wanneer de tanden door toevloed van ontstekende vochten pijn doen, plaatselijke middelen tot het stuiten van dien toevloed achter de ooren gebracht moeten worden, omdat daar vandaan de zenuwen en bloedvaten der tanden uitgaan, moge een omzichtig geneesheer onderzoeken en dan met voorzichtigheid beproeven.

Intusschen staat de tandheilkunst in dezen tijd op zeer laag peil, ofschoon het trekken der tanden — hetwelk Galenus, onder toevoeging van veel aan de uitvindingen der Ouden, meer volmaakt heeft — door Aesculapius, als men Cicero gelooven mag, het eerst van allen is uitgevonden.

Voor ons is het voldoende daarover dit te zeggen, dat tot het richtig verwijderen der tanden niet weinig bijdraagt dit te weten, wat men door de beoefening der ontleedkunst leert en waarover wij gesproken hebben.

Dat kleine kinderen, wanneer de tanden beginnen door te breken, koorts, stuipen, en diarrhee hebben, heeft Hippocrates geleerd en Galenus aldus verklaard. Wanneer het tandvlesch

door de aankomende tanden wordt doorboord, heeft iets dergelijks plaats, als wanneer een puntig voorwerp in het vleesch wordt gebracht, en zelfs doen de tanden nog meer kwaad dan puntige voorwerpen. Immers de laatste, eenmaal aangebracht, blijven rustig zitten in het lid, waarin zij steken; doch de tanden gaan zooveel verder als zij groeien. Ofschoon deze ongemakken het meest voorkomen bij het doorbreken der boven-hoektanden, aangezien die van alle de langste wortels hebben, mag men volstrekt niet gelooven, dat deze wortels zóó hoog opstijgen, dat zij bijna den ondersten rand van het oog bereiken.

EINDE.

N a s c h r i f t.

De Latijnsche uitgave is voorzien van een groot aantal aantekeningen, die niet zonder belang zijn, daar zij een catalogus vormen van veel wat vóór Eustachius over de tanden is geschreven. Daar het te veel van de welwillendheid der Redactie gevergd zou zijn, indien wij al deze aantekeningen — die meer bladzijden vullen dan het boekje zelve — wilden laten volgen, moeten wij volstaan met slechts op het bestaan te wijzen.

G. H. B.